

Мороз С.А.

Навчально-науково-виробничий центр
Національного університету цивільного захисту України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЦЕСНОГО ТА СИСТЕМНОГО ПІДХОДІВ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто принципи міжнародних стандартів якості та звернено увагу на можливість їх імплементації до системи державного управління. Наведено результати аналізу змісту принципів процесного та системного підходів міжнародних стандартів якості в контексті їх використання в системі державного управління якістю вищої освіти. Досліджено окремі аспекти управління якістю вищої освіти на університетському рівні, а також з'ясовано місце та роль держави у відповідному процесі. Визначено структуру закладу вищої освіти та розглянуто її вплив на систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Стаття містить висновки щодо напрямів удосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління якістю вищої освіти.

Ключові слова: міжнародні стандарти якості, процесний підхід, системний підхід, державне управління якістю вищої освіти, механізми державного управління, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Проблематика якості вищої освіти з огляду на свою значущість у вирішенні питань суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку може бути розглянута на рівні пріоритетного напрямку розвитку наукової думки. Про важливість вирішення питань забезпечення якості вищої освіти може свідчити факт їх включення до переліку пріоритетних напрямів наукових досліджень НАПН України на 2018–2022 рр. Визначаючи вектори наукових пошуків, автори програмного документа пропонують розглядати проблематику якості освіти, зокрема, й через призму таких основних напрямів, як: методи та способи оцінювання якості освіти; контроль, діагностика й оцінювання результатів освітньої діяльності; методологія та технології моніторингових досліджень в освіті тощо [8]. Кожен із цих напрямів з огляду на складність і багатогранність вияву свого змісту не може бути розглянутий у межах суто педагогічної наукової думки, адже порушена проблематика цілком виправдано позиціонує на рівні об'єктів наукового пошуку відразу в декількох галузях наукового знання, кожна з яких має свою компетенцію в дослідженні відповідного феномена [14]. Безумовно, визначений НАПН України перелік пріоритетних напрямів наукових досліджень не

має прямої кореляції з проблемним полем державно-управлінської науки. Водночас «оцінювання якості освіти», так само як і «методологія та технології моніторингових досліджень», може бути розглянуте в контексті реалізації суб'єктами державного управління владних повноважень щодо забезпечення «досягнення цілей держави шляхом формування організуючого, координуючого та контролюючого впливів на об'єкт державного управління» [1, с. 6]. Крім того, діяльність самого інституту НАПН України як організації, що заснована на державній власності та інституалізована у формі державної бюджетної установи, також може розглядатись через призму державно-управлінської науки.

Високий рівень наукової уваги до питань забезпечення якості вищої освіти, на нашу думку, зумовлено, перш за все, їх практичною спрямованістю на вирішення цілком конкретних завдань суспільного розвитку. У межах «Проекту концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр.», громадське обговорення змісту якого було ініційовано Міністерством освіти і науки України, серед системних проблем освітнього сектору законодавець звертає увагу, з одного боку, на зниження якості педагогічних кадрів і кризи педагогічної освіти та певну профе-

сійну деградацію окремих категорій працівників освіти, а з іншого – на зниження якості освіти та падіння рівня знань і вмінь об'єктів навчального процесу [3]. Цілком очевидно, що «значна частина проблем вищої освіти спричинена економічним дисбалансом у державі, постійними політичними кризами, неспроможністю органів публічної влади вчасно приймати ефективні управлінські рішення, реагувати на зміни в суспільстві, щоб адаптувати систему вищої освіти до нових викликів держави» [2, с. 107]. Водночас наведений вище перелік джерел накопичування численних проблем у системі вищої освіти не є вичерпним, адже за його межами залишились певні суспільні та державні інституції, вплив яких на умови функціонування та розвитку системи вищої освіти має велике значення. За дослідженнями фахівців, найбільш цінним потенціалом для подальшого розвитку вітчизняної науки та освіти є реалізація принципів управління якістю, а саме – постійне покращення загальних показників діяльності наукових і науково-педагогічних працівників. Беручи до уваги вищенаведене, можемо констатувати той факт, що проблематика забезпечення якості вищої освіти є актуальним і важливим напрямом в організації наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання якості вищої освіти постійно перебувають у межах наукової уваги кола дослідників. Серед останніх наукових публікацій, тематична спрямованість яких пов'язана з вирішенням порушеного питання на методологічному рівні, варто виділити праці таких учених: Л.А. Гаєвської, О.В. Жабенка, С.В. Майборода (обґрунтовано теоретико-історичні аспекти державного управління освітою); С.К. Андрейчука, С.М. Домбровської, В.М. Огаренка (досліджено зміст і практику використання механізмів державного управління системою вищої освіти, напрями та розкрито їхній зміст); Д.В. Бондар, О.В. Поступної, Т.М. Тарасенка (визначено інституціонально-правові та соціально-економічні умови ефективного розвитку вищої освіти); Т.І. Гладкої, Т.О. Лукіної, А.В. Ромина (з'ясовано особливості державного управління якістю надання освітніх послуг у системі вищої освіти); О.В. Дубровки, Р.А. Науменко, Л.І. Парашенко (досліджено організаційно-методичні та практично-діяльнісні аспекти вияву державно-управлінського впливу на освітянську сферу) та багатьох інших дослідників. Аналіз змісту та тематичної спрямованості останніх наукових публікацій, відповідно до обраного нами предмета дослідження, свідчить не лише про від-

критість порушеної проблематики для наукового пошуку, а перш за все про необхідність її поглиблення у межах окремих напрямів наукового знання. Окремі питання вияву проблематики якості вищої освіти були нами розглянуті у межах попередніх напрямів наукових пошуків [6], а отже, публікація є їхнім логічним продовженням.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розуміння змісту та напрямів вияву феномена якості вищої освіти, незалежно від рівня організації наукового пошуку та безпосереднього фокусу уваги дослідника, важко уявити без з'ясування вимог норм міжнародних документів, адже саме в контексті затверджених ними стандартів (положень) відбувається не лише практичне закріплення існуючих теоретичних знань, а й своєрідне програмування подальшого розвитку як безпосередньо системи вищої освіти, так і освітянської галузі загалом. У попередніх своїх публікаціях ми звернули увагу на той факт, що проблематика управління якістю вищої освіти перебуває у фокусі наукової уваги дослідників, а отже, вона не є принципово новим напрямом в організації наукових пошуків [7]. Водночас динаміка оновлення знань щодо предметів наукової уваги в поєднанні зі зміною її акцентів щодо тих чи інших складових їхнього змісту потребує постійного вдосконалення як самої системи відповідних знань загалом, так і безпосередньо змісту її базових (основних) категорій. У межах публікації ми звернемо увагу на ті аспекти вияву порушеної вище проблематики, які відповідно до практики свого впливу пов'язані зі змістом міжнародних норм і стандартів, визначених у ДСТУ ISO 9000:2007.

Постановка завдання. З'ясувати напрями вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління якістю вищої освіти в контексті змісту принципів міжнародних стандартів якості, а саме принципів процесного та системного підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкретизація змісту категорії якості освіти в контексті норм офіційних документів і моніторингових місій може бути здійснена через призмю міжнародних стандартів якості серії ДСТУ ISO 9000:2007. Словник термінів цього документа розглядає можливість розгляду категорії якості на рівні базової щодо обраної нами для визначення змісту дефініції та тлумачить його через сукупність певних характеристик об'єкта, які відповідають встановленим вимогам (характеристики та вимоги визначаються на рівні окремих кате-

горій) [12]. Крім того, документ містить перелік основних принципів управління якістю, що, у свою чергу, також сприяє розумінню змісту відповідної категорії. Автори стандарту ДСТУ ISO 9000:2007 визначають такі принципи управління якістю: орієнтація на замовника, лідерство, залучення працівників, процесний підхід, системний підхід до управління, постійне покращення, прийняття рішень на підставі фактів, взаємовигідні стосунки з постачальниками.

Кожен із цих принципів не лише може, а й повинен бути інтерпретований через призму категорії якості вищої освіти. Такий крок свого часу здійснило чимало дослідників. Серед найбільш цікавих, на нашу думку, є дослідження Р.А. Кубанова. Вчений пропонує цілком логічно завершену та ретельно опрацьовану концепцію поглядів щодо сприйняття проблематики якості вищої освіти в контексті наведених вище принципів [4]. Переосмислюючи результати досліджень ученого, спробуємо розглянути категорію якості вищої освіти, але в контексті предметного поля державно-управлінської науки.

Процесний підхід було визначено авторами ДСТУ ISO 9000:2007 на рівні одного з основних принципів управління якістю, що створює підґрунтя для можливості його розгляду через призму змісту обраного нами предмета наукового пошуку. На переконання авторів міжнародного стандарту якості, ефективність досягнення організацією мети свого функціонування (отримання бажаного результату) залежить від здатності керівника здійснювати управлінський вплив на діяльність і ресурси організації за допомогою механізмів, які зазвичай використовуються для управління процесом (управління діяльністю та пов'язаними з нею ресурсами на рівні управління процесами). З огляду на теорію та практику державно-управлінської науки можемо констатувати факт змістовної складності наведеної тези. Скоріше за все складність наведеного вище концепту зумовлена недосконалістю перекладу, а отже, його зміст може бути інтерпретовано під дещо іншим кутом зору. На нашу думку, відповідна теза може бути перефразована з акцентом уваги на те, що ефективність управлінської діяльності керівника залежить від його здатності розглядати питання управління діяльністю організації та її ресурсами у межах взаємопов'язаних процесів. Інакше кажучи, управління діяльністю (процесами) та управління ресурсами повинно розглядатись у межах одного процесу або досить тісно пов'язаних процесів. Об'єднання декількох

напрямів управлінської діяльності у межах одного процесу можливо лише за умови їх сприйняття в контексті однієї системи управління.

Досить вдале визначення змісту процесного підходу було надано М.Х. Месконом, який тлумачить цю категорію через безперервну серію взаємопов'язаних дій або функцій. Розбудова системи управління на рівні ЗВО, незважаючи на існування порівняно жорсткого регулювання з боку держави, перебуває в компетенції адміністрації ЗВО, тобто саме керівник ЗВО, керуючись власним уявленням про ефективність функціонування тих чи інших підрозділів, приймає рішення щодо системи ЗВО та його структури.

Розглядаючи можливості процесного підходу для вирішення проблематики якості вищої освіти на університетському рівні, треба звернути увагу на ті з його потенціалів, які пов'язані з таким:

– розбудовою системи та структури ЗВО відповідно до законів архітектоники, тобто із узяттям до уваги історичного контексту та традицій управління конкретним ЗВО. Водночас адміністрації ЗВО треба взяти до уваги впливи зовнішнього середовища, а також існуючі інституціональні вимоги;

– розбудовою такої системи управління ЗВО, за якою кожен його працівник (структурний підрозділ), незалежно від свого ієрархічного статусу або функціональних повноважень, розглядається в логічному взаємозв'язку з іншими працівниками (структурними підрозділами), але без перебирання на себе їхніх повноважень (компетенцій). Інакше кажучи, результати трудової діяльності кожного з працівників (структурних підрозділів) ЗВО повинні розглядатись на рівні ресурсу для кожного іншого працівника (структурного підрозділу);

– рівнем розвитку управлінських знань, умінь, навичок і системи цінностей кожного представника адміністрації ЗВО (якість цілі укладення та розподілу ресурсів; ефективне планування та контроль; якість організації навчально-методичної та науково-дослідної роботи; ефективне адміністрування організаційних процесів, зокрема й тих, які пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням професійної діяльності ЗВО; правильний вибір моделі управління та комбінації його механізмів тощо);

– рівнем професійної підготовки наукових і науково-педагогічних працівників, а також абітурієнтів ЗВО (узгоджений розвиток професійних якостей професорсько-викладацького складу без допущення розвитку диспропорцій,

адже високий професійний рівень одного викладача повинен бути підтриманий іншим (студент не повинен відчувати зміну загальної якості навчального процесу як між навчальними дисциплінами, так і між окремими модулями до організації навчального процесу, за якими залучені різні викладачі) тощо);

– ефективністю та комбінаторикою використання функцій (збір, обробка, збереження та передача інформації; аналіз; прогнозування; планування; організація; мотивація; управління; облік; контроль; регулювання; координація) і методів (нормативно-правові, економічні, морально-етичні, суспільно-політичні, соціально-психологічні, адміністративно-організаційні, статистико-математичні комунікаційні та дипломатичні) управління.

Безумовно, можливості процесного підходу для вирішення проблематики якості вищої освіти на університетському рівні не вичерпуються наведеними нами потенціалами, а отже, можуть бути доповнені. Наприклад, поза нашою увагою залишились потенціали процесного підходу, позиціонування яких відбувається на рівні суб'єктів державного управління, а також інститутів та інституцій суспільства.

Принцип системного підходу до управління було визначено нормами ДСТУ ISO 9000:2007 на рівні одного з принципів управління якістю. Незважаючи на той факт, що автори міжнародного стандарту якості ідентифікували відповідний принцип лише на п'ятій позиції, його значущість не викликає жодних сумнівів. Частково проблематика системного підходу щодо управління якістю вищої освіти була розглянута нами у межах процесного підходу (четверта позиція переліку принципів управління якістю), а отже, у цій частині нашого дослідження ми звернемо уваги лише на її принципові положення.

Системний підхід дає змогу розглядати організацію на рівні системи, до складу якої входять взаємопов'язані між собою елементи. Наприклад, якщо ми говоримо про систему вищої освіти, то, відповідно, до норми статті 11 Закону України «Про вищу освіту» [9] до її складу входять такі елементи: заклади вищої освіти всіх форм власності; рівні та ступені (кваліфікації) вищої освіти; галузі знань і спеціальності; освітні та наукові програми; стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти; органи, що здійснюють управління у сфері вищої освіти; учасники освітнього процесу. Безумовно, система ЗВО з огляду на статус елемента в позиціонуванні у межах сис-

теми вищої освіти є більш простою, але з існуванням певних особливостей.

У найзагальнішому вигляді під системою розуміють «сукупність елементів, які є у відносинах і зв'язках між собою та середовищем, що утворює певну цілісність, єдність» [13, с. 345]. Отже, для з'ясування змісту системи ЗВО, а, відповідно, і її потенціалів для управління якістю вищої освіти ми повинні визначити його складові елементи. Не ставляючи за мету вирішення дискусії навколо переліку елементів системи ЗВО, хоча її результати для нас, безумовно, мали б неабияке значення, звернемо увагу на норму Закону України «Про вищу освіту» щодо структури ЗВО. У пункті 3 статті 33 Закону України «Про вищу освіту» [9] законодавець визначає, що основними структурними підрозділами закладу вищої освіти є факультети, кафедри та бібліотека. Отже, швидше за все саме ці елементи ми можемо ідентифікувати на рівні системоутворюючих. Водночас відповідний перелік, на нашу думку, може бути доповнений підрозділами, які забезпечують методичне, організаційне, матеріально-технічне, соціально-психологічне, побутове тощо супроводження навчального процесу. Крім того, до наведеного переліку, на нашу думку, треба зарахувати трудовий потенціал ЗВО, навчальні програми, суб'єкти та об'єкти навчального процесу, органи управління ЗВО, стратегію розвитку ЗВО, принципи та механізми управління, зв'язки між елементами системи тощо. Наш акцент на можливості (необхідності) включення зв'язків до системи ЗВО є принциповим, адже кожен з її елементів утримується в системі саме завдяки багатостороннім зв'язкам. Також варто звернути увагу на той факт, що зміст і напрями реалізації зв'язків між елементами системи впливають на ефективність функціонування як кожного окремого елемента системи, так і всієї системи загалом. Зазвичай суб'єктно-об'єктні зв'язки в організації реалізуються через комунікацію (формальну та неформальну), ресурси (матеріальні та нематеріальні) та функції.

Використання системного підходу передбачає таке: визначення цілей (дерево цілей) і встановлення пріоритетів щодо їх досягнення; визначення найбільш ефективної моделі організаційної розбудови (структурування), а також шляхів досягнення кожної з визначених цілей; аналіз потенціалів тих чи інших механізмів для забезпечення виконання завдань тактичного та стратегічного рівнів; визначення у межах системи її структури, підсистем та елементів; проведення всебічного

аналізу наявних сил і засобів у контексті їхньої відповідності обраній стратегії та механізмам її реалізації; оцінювання поточних і підсумкових результатів; визначення напрямів і потужності взаємозв'язків між процесами, методами та засобами, результатами тощо.

Розглядаючи можливості системного підходу для вирішення питань якості вищої освіти на рівні ЗВО, треба звернути увагу на такі напрями:

– розбудова ефективної системи ЗВО та забезпечення її функціонування та розвитку (під час попередніх наукових пошуків ми звертали увагу на виключну компетенцію ЗВО [5], зокрема й у контексті формування його системи. Водночас треба розуміти, що саме держава встановлює норми щодо порядку утворення, реорганізації (злиття, приєднання, поділ, перетворення) чи ліквідації ЗВО (стаття 31 Закону України «Про вищу освіту» [9]); визначення організаційних академічних форм закладів вищої освіти (стаття 43 Закону України «Про освіту» [11]); встановлення залежності між кількістю студентів, що навчаються у ЗВО, та кількістю посад працівників ЗВО (пункт 2 «Типових штатних нормативів ВНЗ III–IV рівнів акредитації» [10]) тощо; запровадження внутрішнього та зовнішнього моніторингу ефективності функціонування системи ЗВО та опрацювання напрямів її вдосконалення);

– забезпечення оптимального рівня формалізації системи та структури ЗВО (діючи у ЗВО, норми та правила повинні забезпечувати достатній рівень автоматизації процесів її професійної діяльності; формування та використання типових алгоритмів прийняття управлінських рішень і забезпечення їх виконання тощо);

– забезпечення принципу системності та цілісності у навчальному процесі (формування змісту навчального плану (навчальних програм) з узяттям до уваги міждисциплінарних зв'язків; зміст навчальної програми (навчального плану) повинен забезпечувати системне подання навчального матеріалу, а також сприяти його системному засвоєнню; запровадження державного аудиту змісту та практики реалізації навчальних програм і планів тощо);

– досягнення розуміння суб'єктами управління причинно-наслідкових зв'язків між змістом управлінських рішень, практикою їх реалізації та отриманими результатами (розуміння взаємозалежності елементів системи та процесів у її межах; визначення напрямів взаємодії системи із зовнішнім середовищем, а також факторів впливу на поведінку елементів системи);

– сприйняття елементів і процесів ЗВО у межах структури однієї системи, мета, особливості та результати функціонування кожного з елементів якої залежать від відповідних детермінант інших елементів (діалектика взаємозв'язків елементів і процесів у межах системи) тощо.

Висновки. Беручи до уваги розглянуті в контексті змісту норм ДСТУ ISO 9000:2007 принципи управління якістю, можемо сформулювати такі основні висновки.

Імплементация норм ДСТУ ISO 9000:2007 в систему державного управління якістю вищої освіти, з одного боку, дасть змогу наблизити менеджмент якості вітчизняних ЗВО до європейських стандартів, а з іншого – створить умови для адаптації (узгодження) системи управління якістю вищої освіти до кращих світових практик. Серед основних напрямів удосконалення змісту та практики реалізації механізмів державного управління якістю освітньої діяльності та якості вищої освіти варто звернути увагу на такі з них:

– формування зрозумілої за своїм змістом та ефективною за результатом свого функціонування системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система повинна бути формально схваленою та реально прийнятою суб'єктами та об'єктами управлінської діяльності не лише як обов'язкова, а перш за все як необхідна для забезпечення подальшого розвитку);

– гарантування державою замовникам і споживачам освітньої послуги її якості як у контексті практичної значущості отриманих у ЗВО знань, навичок, вмінь і системи ціннісних орієнтацій для конкретної професійної діяльності, так і з огляду на їхню конкурентоспроможність, порівняно з аналогами на міжнародному ринку праці (ЗВО повинен нести відповідальність, зокрема й перед державою, за якість освітньої послуги);

– система управління якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти на університетському рівні повинна мати чітку та логічну структуру, у межах якої кожен з її елементів має свою виключну компетенціональну зону (конкретно визначені функції, права, обов'язки, відповідальність та ієрархія підпорядкування);

– забезпечення позиціонування керівника ЗВО, так само як і будь-якого іншого представника його адміністрації (проректори, декани, завідувачі кафедр тощо), на рівні звичайного об'єкта моніторингу якості надання управ-

лінської послуги, зокрема й у контексті його діяльності щодо управління якістю освітньої діяльності та якістю вищої освіти (моніторинг суб'єктами державного управління ефективності діяльності адміністрації ЗВО);

– забезпечення особистої відповідальності науково-педагогічного працівника, а також його безпосереднього керівника за рівень професійної діяльності (відповідність рівня проведення занять і системи контролю встановленим вимогам);

– запровадження у дію електронної системи документообігу, а також електронної системи контролю якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (необхідність розроблення та використання програмного забезпечення на кшталт тих, що забезпечують функціонування системи «Кадри» або «І С:Бухгалтерія»);

– розроблення алгоритмів виявлення недоліків у межах змісту та практики використання механізмів забезпечення якості вищої освіти (систематизація процедур виявлення недоліків у функціонуванні системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, а також пошук шляхів їх усунення та запобігання виникнення у майбутньому);

– спрощення механізму комунікації між суб'єктом та об'єктом управління якістю вищої освіти, а також забезпечення її ефективності (доступність керівника ЗВО та його адміністрації для кожного з учасників навчального процесу; підвищення рівня прямої взаємодії між структур-

ними підрозділами ЗВО, а також з інститутами ринку праці та роботодавців);

– формування та запровадження у дію зрозумілої за змістом і логічної за формою розбудови системи оцінювання суб'єктів та об'єктів навчального процесу як на індивідуальному рівні (студент, викладач, доцент тощо), так і на рівні структурного підрозділу (кафедра, факультет, інститут у складі ЗВО). Бажано забезпечити універсальність змісту та практики використання такої системи незалежно від фахової спрямованості ЗВО та його статусу (передбачити можливість порівняння отриманих об'єктом оцінювання балів із відповідними оцінками інших об'єктів моніторингу як на рівні окремого ЗВО, так і на національному рівні).

Вищенаведені висновки не вичерпують змісту проблематики управління якістю вищою освітою в контексті норм міжнародних стандартів якості, а лише сприяють розвитку окремих напрямів її теоретико-методологічного обґрунтування. Серед перспективних напрямів в організації наукових пошуків у контексті обраного нами предмета наукового пошуку найбільш важливими є ті з них, зміст яких пов'язано з вирішенням питань імплементації інших принципів міжнародних стандартів якості до системи державного управління якістю вищої освіти. Крім того, на увагу дослідників заслуговують питання вивчення досвіду країн ЄС щодо участі держави в забезпеченні якості вищої освіти.

Список літератури:

1. Ващенко К.О. Концептуальні засади розвитку галузі науки «Державне управління»: наук. розробка / За заг. ред. К.О. Ващенка. Київ: НАДУ, 2013. 48 с.
2. Домбровська С.М. Механізми реалізації державної політики в галузі вищої освіти. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2. С. 107–113.
3. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проект від 7 липня 2014 р. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/> (дата звернення: 16.05.2018).
4. Кубанов Р.А. Реализация принципов ИСО 9000 при проектировании системы управления качеством высшего образования в вузе. Influence of knowledge and public practice on the development of creative potential and personal success in life: peer-reviewed materials of the CXXIV International Research and Practice Conference and II stage of the Championship in Psychology and Educational sciences (London, May 12 – May 17, 2016). London: IASHE, 2016. P. 33–35.
5. Мороз С.А. Державне управління та університетська автономія в системі розвитку трудового потенціалу вищого навчального закладу. Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»). 2016. Вип. 1 (4). С. 18–26.
6. Мороз С.А., Мороз В.М. Зміст дефініції «якість вищої освіти» в контексті наукових поглядів представників східноєвропейських наукових шкіл. Теорія і практика управління соціальними системами. 2017. № 2. С. 58–71.
7. Мороз С.А. Качество высшего образования как объект государственного управления: содержание категории через призму норм международных мониторинговых миссий. Научно-методический журнал КазНПУ «Педагогика и психология». 2018. № 1. С. 23–35.
8. Пріоритетні напрями наукових досліджень НАПН України на 2018–2022 рр. URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1315/>. (дата звернення: 17.05.2018).

9. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Верховна Рада України. Офіційний вісник України. 2014. № 63. С. 7–14.

10. Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації: наказ Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2014 р. № 26. МОН України. Офіційний вісник України. 2014. № 9. С. 250–252.

11. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 34. Ст. 451.

12. Системи управління якістю: основні положення та словник термінів. ДСТУ ISO 9000:2007. Держспоживстандарт України. Київ, 2008. URL: http://dbn.at.ua/_ld/11/1128_432_iso9000-1-.pdf (дата звернення: 14.05.2018).

13. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учеб. пособие. Київ, 2003. 368 с.

14. Moroz S. State management of higher education quality as an object of dissertations' researches: analysis of the substantial orientation of science researches. Authority and society (History, Theory, Practice). 2017. № 4 (44). P. 15–23.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ПРОЦЕССНОГО И СИСТЕМНОГО ПОДХОДОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ КАЧЕСТВА В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ КАЧЕСТВОМ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрены принципы международных стандартов качества и акцентировано внимание на возможности их имплементации в систему государственного управления. Представлены результаты анализа содержания принципов процессного и системного подходов международных стандартов качества в контексте их использования в системе государственного управления качеством высшего образования. Исследованы отдельные аспекты управления качеством высшего образования на университетском уровне, а также выяснено место и роль государства в соответствующем процессе. Определена структура учреждения высшего образования, а также рассмотрено ее влияние на систему обеспечения качества образовательной деятельности и качества высшего образования. Статья содержит выводы относительно направлений усовершенствования содержания и практики использования механизмов государственного управления качеством высшего образования.

Ключевые слова: международные стандарты качества, процессный подход, системный подход, государственное управление качеством высшего образования, механизмы государственного управления, учреждение высшего образования.

REALIZATION OF PRINCIPLES OF PROCESS AND SYSTEM APPROACHES OF INTERNATIONAL QUALITY STANDARDS IN STATE MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION QUALITY

In the article the principles of international quality standards were considered and it focused attention on the possibility of their implementation into the public administration system. The article presents the results of the content analysis of the principles of process and system approaches of international quality standards in the context of their use in the system of state management of higher education quality. Individual aspects of management of higher education quality at the university level have been researched, and also have been determined the place and role of the state in the relevant process. The structure of the higher education institution has been defined, as well as examined its impact on the system of provision of quality of educational activity and the quality of higher education. The article contains conclusions on the directions for improving the content and practice of using mechanisms of state management of the quality of higher education.

Key words: international quality standards, process approach, system approach, state management of the higher education quality, mechanisms of the higher education, higher educational institution.